պարտականութիւններից մէկը դէպի հասարակութիւնը: Բայց տեսնենք, թէ նրանք արդեօ՞ք ճանաչում են այս պարտաւորութիւնը: Ճշմարտութիւնը ստիպում է ինձ այդ հարցին բացասական պատասխան տալ: Սակայն ի՞նչ է Բագուի ինտելիգենտ մասի կեանքի նպատակը—ահա մի ուրիշ հարց, որին կը տանք հետեւեալ պատասխանը, որը հազիւ թէ մխիթարական լինի: Բագուի զարգացած դասի կեանքը իսկապէս ոչ մի նպատակ չունի, նա ապրում է նրա համար, որ ապրէ: Ուտել, խմել, զուարճանալ, հիւրանոցներում զանազան անբարոյական նպատակների համար մեծ գումարներ շռայլել, գիշերը մինչեւ լոյս աչքերը սրոբելով կլուբի կանաչ սեղանի շուրջը, կաւիճի փոշի կուլ տալ, յետոյ մէկմէկու անպատիւ անել, զանազան կեղտոտ, փողոցային խօսքերով միմեանց դէպի մենամարտութիւն (дуэль) հրաւիրել, բայց յետոյ փոշիմանել և երկչոտութեամբ հեռանալ: Հասարակական շահերը իրանց անձնական շահերին զոհել, մարդկային արժանաւորութիւնները ոտնակոխ անել, ուրիշների ազատութիւնը խլել, սակայն իրանց ազատամիտ ձեւացնել, ժողովրդի մտաւոր և բարոյական առաջադիմութեան երդուեալ թշնամիներ լինել, բայց աշխատել արտաքուստ իրանց զարգացած, յառաջադէմ և լուսաւորված ձեւացնել:—Ահա մեր զարգացած դասի, մեր ինտելիգենցիայի կեանքի նպատակը: Ի՞նչ օրինակ պիտի վեր առնի ժողովրդի անկիրթ մեծամասնութիւնը այդպիսի հրէշաւոր ինտելիգենցիայից. աւել ի՞նչ կարող է սովորել նա նրանից, եթէ ոչ շռայլութիւն, անբարոյականութիւն և այլն: Մենք իրաւունք չունենք մեղադրել Բագուի հասարակութիւնը թմրութեան և անշարժութեան մէջ, քանի որ նոյն իսկ լուսաւորված դասի կեանքը մի այդպիսի մռայլ պատկեր է ներկայացնում: Չենք կարծում, որ Բագուի հասարակութիւնը այդքան յետադէմ լինէր, եթէ նա ունենար իր շահերը հոգացող ճշմարիտ ինտելիգենցիա. չենք կարծում, որովհետեւ ամենայն մի հասարակութեան յետադիմութեան առաջին պատճառն է նրա տգիտութիւնը, բայց Բագուի հասարակութիւնը, պէտք է խոստովանած, որ տգետ չէ, նա առաջաձեռն է դէպի ամենայն բարեգործական նպատակ, ինչպէս նա այդ քանիցս անգամ ցոյց է տուել փաստերով: Բաւական է յիշել այն հազարները, որ նա նուիրեց յօգուտ Վասպուրականի սովատանջների, այն հազարները, որ նա տուել է իր «Մարդասիրական» ընկերութեան և այլն: Բայց նա կարօտութիւն ունի միայն գործունեայ մարդիկների, այնպիսի զարգացած անձերի, որոնք կարողանան առաջնորդել նրան: Բայց ո՞րտեղից գտնել այդպիսի անձինք, քանի որ մեր շուրջը նայելով, տեսնում ենք, որ նրանք խոյս են տալիս հասարակութեանից, երկչոտութեամբ հեռու են փախչում հասարակօգուտ գործունէութեան ասպարէզից, անարժան են համարում ունենալ ժողովրդի անկիրթ դասակարգի հետ որ և իցէ յարաբերութիւն, կարծելով, թէ իրանք մի մեծ բաներ են, արհամարհական աչքով են նայում նրա վրա, չը նայելով, որ իրանք են միայն արժանի արհամարհանքի: Այդպէս է ահա մեր զարգացած դասի վարմունքը և այդ պատճառով մենք մի առանձին ուրախութիւն զգացինք, երբ անցեալ օրը լսեցինք, որ «Մարդասիրական ընկերութեան» ուսումնարանի նոր տեսուչ բժիշկ պ. Արամեանը, որը մի գործունեայ մարդ է երեւում—խնդիրքով դիմել է կառավարութեան, որ սա՛ թոյլ տայ իրան ընկերութեան դահլիճում դասախօսութիւններ անել, մեծ մասամբ առողջապահութեան և տնտեսականութեան աւթիւ: Մենք պատրաստ ենք մի այսպիսի դեղեցիկ միտք պ. Արամեանի կողմից ընդունել ծափահարութեամբ և ցանկանալ նրան բոլոր սրտով աջողութիւն իր այդ դիտաւորութեան մէջ: Չենք կասկածում, որ Բագուի հասարակութիւնը անտարբեր չի մնայ դէպի պ. Արամեանը և կօգտվի այդ հանգամանքով:

Նոյն այդ պ. Արամեանի աշխատութեամբ, այս օրերս տեղւոյս ռուսաց թատրոնական մշտական խումբը տուեց մի ներկայացումն յօգուտ Վասպուրականի սովատանջների, որի գոյացած գումարը, նայելով հանդիսականների թւին, պէտք է նշանաւոր լինի: Ուրախալի էր այդ երեկոյ տեսնել տիկին Արամեանին, որ հանգուցեալ ազգասէր Ստեփաննոս Նազարեանցի աղջիկն է, և տիկին Եղուբեանի աշխատութիւնը թատրոնի բուֆէթում: Արդարութիւնը պահանջում է յայտնել մեր անկեղծ շնորհակալիքը պատուելի տիկիններին, որոնք գէթ օրինակ կարող են լինել մեր մնացեալ հայ տիկիններին, որոնք գիշեր ու ցերեկ զբաղված են իրանց տուալետով:

Շիրվանզադէ

ՆԱՄԱԿ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ

—

Հոկտեմբերի 16

Ռուսաստանում հայութեան կենտրոն այժմ համարվում է Թիֆլիսը, որովհետեւ այդտեղ են ժողովված մեր ինտելեգենցիան, մեր մտաւոր թարմ ոյժերը. ամենքս, դաւառցի հայերս մեր ամեն հասարակական գործակատարութեանց մէջ օրինակ պիտի առնենք Թիֆլիսից. իսկապէս այդպէս էլ անում ենք: Օրինակ, Թիֆլիսեցին անտարբերութեամբ է վերաբերվում դէպի այնպիսի մի հարց, ինչպէս է առաջնորդականը, նոյնը անում ենք և մենք: Ահա մի քանի ամիս է, որ Թիֆլիսը առանց առաջնորդի է մնացել. Թիֆլիսեցին չէ՛ էլ մտածում խնդրել իրան համար առաջնորդ, իսկ ո՞վ կը լինի առաջնորդ,—այդ Թիֆլիսեցու համար գուցէ մի և նոյն է: Գոնէ այդպէս պէտք է եզրակացնել, տեսնելով նրանց անհոգութիւնը և անտարբերութիւնը: Ընդհակառակը, մենք գաւառացիներս հետաքրքրված ենք այն հարցով, թէ արդեօ՞ք ո՞վ կը նշանակվի Թիֆլիսի պէս մի նշանաւոր թեմի առաջնորդ: Միշտ հարց ու փորձ անում ենք այդ մասին մի ճիշտ տեղեկութիւն լսել և ահա տեղեկանում ենք, որ այդ պաշտօնի համար հրաւիրվում է Կարնոյ նախկին առաջնորդ Յարութիւն եպիսկոպոսը: Մենք դրեթէ ոչինչ չը գիտենք սրբազանի ընդունակութեանց մասին, բացի մի քանի հատ ու կտոր տեղեկութիւններից, որոնք մեզ են հասած նորա գործունէութեան մասին վերջին ռուս-թիւրքական պատերազմի ժամանակ: Սակայն գրականապէս յայտնի է, որ նա, ինչպէս չը համապատասխանող ժամանակից քաղաքական հանգամանքների, արձակվեցաւ իր պաշտօնից և նրան փոխարինեց հայր Օրմանեանը: Նոյնպէս մեզ յայտնի է բաւական ճիշտ աղբիւրներից, որ նորին սրբազնութիւնը մի քանի հարիւր հազար ոսկիների տէր է.... և Թիւրքիայում ապրելով թիւրք փաշայի բնաւորութիւն է ստացել....

Ասում են, որ Էջմիածնից հարց են արել Թիֆլիս մի պարոնի, թէ ինչպիսի ընդունելութիւն կը գտնի Թիֆլիսում այդ առաջնորդը. թէեւ ես և ինձ հետ շատերը համոզված ենք, բազմաթիւ փաստերի վրա հիմնվելով, որ Էջմիածնում ժողովրդի ձայնին, առաջնորդական և այլ ազգային—եկեղեցական հարցերի վերաբերութեամբ ոչինչ նշանակութիւն չեն տալիս և այդ մի թօզ է, որ փչում են Թիֆլիսի ինտելիգենցիայի ներկայացուցիչներից խմիերկուսի աչքերին: Նոյնպէս ասում են, որ Յարութիւն եպիսկոպոսի վրա մանացոյց է եղել Պետրոս եպիսկոպոսը, որ անցեալ գարնանը հեռացաւ Էջմիածնից դէպի Կ. Պօլիս յայտնի նպատակների համար և յայտնի հրահանգներ ստանալով.... Գուցէ այդ ենթադրութիւնը անհիմն էլ լինի, սակայն Պետրոս սրբազանի Կ. Պօլիս լինելը և Յարութիւն սրբազանի հարստութիւնը հաստատ գրաւական կարելի է համարել այդ լուրի ճշգութեանը.... Ես ինձ պարտք համարեցի ծանօթացնել Թիֆլիսի հասարակութեանը իրանց առաջնորդացուի անձնաւորութեան հետ և այժմ նրանց մնում է հարկաւոր տեղեկութիւններ ժողովել այդ եկեղեցականի ընդունակութեանց մասին և ապա դատել՝ կարո՞ղ է արդեօք նա համապատասխանել այդ պաշտօնին, Թիֆլիսի պէս մի նշանաւոր քաղաքում առաջնորդ լինելու....

***

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

—

15 հոկտեմբերի

Կարդալով «Մեղուի» № 76 Թերթում Ախալցխայից Թեթեւսոլիկ «Սէնիէթքէր» մականունեալոյ մը Թղթակցութիւնը, որն իր աչքում գերանը Թողած, ընկերին աչքին շիւղը կորոնէր, աւելորդ չեմ համարում մի քանի խօսք խօսելու: Ուսումնարանից եւ վաճառատնից մերժված Սէնիէթքէր պարոնը, ցաւ է զգում, Թէ «ճէպէճի մանչը Թուղթ մէ շարադրել տուել, իրան քանցելարն է դրել, նրա մտնողին դէմ կու տայ, ձեռք քաշեցէք խոտեղ» եւ վերջապէս շատ մը ասոր նման բաներ, ուսումնարանների եւ այլ գործոց վերաբերութեամբ: Այո, ճշմարիտ է, կայ եղեր այդպիսի Թուղթ մը, բայց ոչ Թէ ճէպէճիանցի քանցելարը, այլ ժողովրդի ձեռքումը, եւ այդ գործադրողը ոչ Թէ ճէպէճի մանչն է, այլ իր իրաւունքը ճանաչող ժողովուրդն է. ում հոգն է, Թէ մեր ժամկոչի ցանցառամիտ մանչուն կամքին ընդդէմ է:

Ամենայն ընթերցող Թող հասկանայ եւ ուշադրութիւն մը դարձնէ միայն այն կէտին վրա, Թէ 10—12000 րուբլի տարեկան ծախք ունեցող ուսումնարան մը (այն ալ Ախալցխայ մէջ) գոնէ 12 փարայի արդիւնք պիտի բերէ Թէ ո՞չ: Ֆա՛ լիցի, մինչ գի դաստիարակիչք 12 փ. չարժեն: Կարծում եմ, որ ժողովուրդը, մանաւանդ Ախալցխայ եկեղեցին, ուսկից այնքան գումարը դուրս կը տրուի միայն ուսումնարանի համար, այդպիսի գումարը մի մի կոպէկով է հաւաքել, բոլորն աղքատ բակներից: Հարցնում եմ այդ խարդախամիտ սէնիէթքէր պարոնին, Թէ իր ամբողջ կեանքումը, ունի՞ արդեօք մի փարա զոհած ազգին, եկեղեցուն կամ ուսումնարանին: Այդ սէնիէթքէր պարոնին ամենօրեայ սէնիէթն է ծաղրել ժողովուրդը, ծաղրել միանգամայն այն բարերարին, որոյ դուռը տարիներով ոսկորներ էր կրծում: Այդ սէնիէթքէր պարոնի առաջին խորհուրդն էր Ախալցխայ երկսեռ ուսումնարանաց ծախսն կրկնապատկել, իր համախոհներին առատ ռոճիկ բաշխելով, որով ինքն ալ յարմար միջոց կունենար իր սովորական դերերը խաղալու, եւ այդ նպատակաւ համոզեց պ. Թեմական տեսչին եւ մի քանիսին, որոց ձեռքում խեղճ ժողովուրդը հաւատացած է իր ուսումնարանաց սանձը, այդ պարոնները փոխեցին նախկին ուսուցիչները (որոց աշխատութեանց պտուղները արդէն 'ի նկատի ունի ամենայն մի ախալցխացի), նորանց տեղ բերին նոր նոր մօդիստներ, լսել կուզեմ վարժապետներ, որոնք բացի խել մը խեւացնող հրահանգներէ, օրիօրդական «Նոր արշալոյս» պարոցում ա, բ. ուսուցանելու տեղ, լաւ դավուլ-զուռնայ, սազ ու քեամանչայ եւ այլ ածելու ձեւն են ուսուցանում: Այս խրատներից յետոյ դեռ եւս պ. Սէնիէթքէրը ցանկանում է ռոճիկները շատացնելու համար գումար աւելացնել, եւ իրեն անհամաձայն եղողներուն բամակից սովալլուկ արջի նման կը յարձակվի, ինչպէս յարձակեցաւ ճէպէճեանցի բամակից, բայց այդպիսով նրանից, ինձանից կամ ուրիշից ինչ կը տանի: ճէպէճեանցի Թերթը մի պարզ եւ արդար խնդիր էր ժողովրդեանմէ պատրաստված եւ ոչ ճէպէճեանից, զորն արդէն մի ամսից աւելի է ուղարկված է Վեհափառ կաթողիկոսին մեր ուսումնարանաց դրամական եւ այլ բարեկարգութեանց մասին:

Թօխմախճեանց

ՆԱՄԱԿ ԴԵՐԲԵՆՏԻՑ

—

19 հոկտեմբերի

Ձեր պատուական Թերթի միջոցաւ կը ծանուցանենք, որ առաջիկայ յունվար ամսից Դերբենտում, Մարիամեան օր. դպրոցին կից, կը բացվի մատենադարան, որ եւ կունենայ ամենօրեայ ընթերցարան. ուստի կը խնդրենք յարգելի հեղինակներից եւ առատաձեռն պարոններից նուիրաբերութեամբ հարստացնել մեր աղքատիկ մատենադարանը, ինչով որ կը բարեհաճեն: Հասցէն.

Дербентъ, въ армянскую дѣвичью школу.

Անդամք գործակատար ժողովոյ Կոնստանտին Մելիք-Շահնազարեանց, Յովակիմ Նազուբեանց:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 25 հոկտեմբերի

Ներկայ ամսիս ճանապարհորդների հետ գալով քաղաքս Վարդաշէն գիւղից հօրից եւ մօրից որբ երկու ուտիացի եղբայրներ 13 եւ 15 տարեկան, անճարացեալ դիմել էին օտարների օգնութեանը ուսումնարանում ընդունվելու համար: Այս բանի մասին տեղեկանալով, Գրիգոր քահանայ Մանդակունին՝ շտապեց հոգալ որբերի մասին, որոնցից մինը յանձնեց պ. Բէլախեանցին որդեգիր, որ իր արդիւնքով իր սեպհական ուսումնարանում ուսումն տայ, իսկ փոքրին Ներսիսեան ուսումնարան ընդունեց արտաքոյ կարգի Թօշակառու երթեւեկ աշակերտ, որի բոլոր հոգացողութիւնը եւ տանը պահելը յանձնառու եղաւ տէր-հայրը: Կը ցանկանք, որ առաջիկայ տարւոյ մէջ նոր ընտրվելի հոգաբարձութիւնը յիշեալ երեխային ընդունէ ուսումնարանի որդեգիրների կարգում, ազատելով տէր-հօրը վերոյիշեալ հոգացողութիւնից: Տէր-հայրը միշտ հոգում է մենակ այդ տեսակ անօգնական պատանիների մասին, ինչպէս ներկայումս նկարչութեան արհեստը կատարելագործելու պատճառաւ Ս. Պետերբուրգ գնացող Աղէքսանդր Ամիրխանեանցի համար գործակալներ է գտել, որոնք հետեւեալ պարոններ են Աղասի Մելիք-Ազվազեանց, Միքայէլ Բարալեանց, Գէորգ Ռեվազեանց եւ Գրիգոր Հախվերդեանց, որոնք ջերմ սիրով աշխատում են ստորագրութիւնը շարունակելու: Յիշեալ ուսանող նկարիչ խիստ ընդունակութեան եւ սպանչելի ձիրքի տէր է, որի հայրը քաղաքիս անկարող քահանաներից մինն է: Սորա համար մեր շնորհակալութիւնը յայտնելով տէր-հօրը բռնած գեղեցիկ ընթացքին, կը ցանկանք յաջողութիւն ստորագրութեան շարունակելուն:

Գրիգոր Սարումեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ՕՐԴՈՒԲԱԴԻՑ մեզ գրում են, անցեալ ծմեռվայ Թանկութեան ժամանակ Թաւրիզից պ. պ. Նազարբէկեան եղբայրները ուղարկած էին 200 րուբլի Օրդուբադի չքաւորներին բաժանելու համար: Պ. պ. Նազարբէկեան եղբայրները Թէեւ Թաւրիզում են բնակվում, բայց համարվում են Օրդուբադի բնակիչներ:

—

Նոյն տեղից մեզ գրում են. այս տարի շերամի եւ խաղողի բերքը յաջող չէր. վաճառականութիւնն եւս վատ դրութեան մէջ է: Ժողովուրդը անցեալ տարվայ Թանկութեան ժամանակ բոլորովին աղքատացած լինելով, այս ձմեռը նոյնպէս հացի մասին մեծ նեղութիւն պիտի կրէ: Օրդուբադցիք վարելահողեր չունենալով, ստիպված են միշտ իրանց ուտելու հացը ուրիշներից փող գնել, իսկ գնելու համար աղքատ ժողովուրդը փող չունի:

—

Կարսի նահանգի Շօրագեալի շրջանի ԴԶԼՉԱԽՉԱԽ գիւղից մեզ գրում են, Թէ գաւառապետ պ. Ն. Շաղուբեանը, այցելելով յիշեալ գիւղը, նուիրեց տեղային ուսումնարանին 50 րուբլի: Նոյնպէս նուիրեցին պ. գաւառապետի ծառայութեան մէջ գտնվող պ. Ա. Ղարախանեանցը եւ պ. Ա. Մէլիք-Յակոբեանցը իւրաքանչիւրը 15 րուբլի:

—